

Artikelarkiv Arvesølv 2020

Et folkemøde på Munkebo Bakke 1848

Af Morten Eriksen

1848 er et skelsættende år både i Danmarks og det øvrige Europas historie. Februarrevolutionen i Paris afskaffede monarkiet i Frankrig, og så bredte den politiske og sociale uro sig til mange steder i det øvrige Europa, også Danmark, som siden 1660 have været et enevældigt monarki. Oppositionen her udgjordes af det liberale byborgerskab og store dele af landbefolkningen, også kaldt almuen, som var ved at blive politisk vakt og så ud over sognets grænser. De førstnævnte krævede en fri forfatning, en grundlov, mens landbefolkningen også prioriterede sociale reformer højt. Det var dog ikke dette, som var mødets hovedemne hin julidag, men begivenhederne i hertugdømmerne Slesvig og Holsten, monarkiets sydlige del.

Det vil føre for vidt med en lang forklaring, så kort fortalt var den nye danske konge, Frederik 7., den 21.3. ophørt med at være enevældig monark. Hans nye nationalliberale ministerium ville dele hertugdømmerne, så Slesvig, med en grænse ved Ejderen, fremover skulle tilhøre kongeriget. I hertugdømmerne havde man derimod ønsket en slesvig-holstensk stat med hertugen af Augustenborg som overhoved og tilknyttet det tyske forbund. Ingen kompromisser syntes mulige, så borgerkrigen, senere benævnt treårskrigen 1848-1850, var uundgåelig. Det kom til flere træfninger og med preussisk hjælp besatte oprørstropperne Slesvig, bortset fra Als.

En vældig national bølge, senere også kaldt ”ånden fra 48” gennemsyrede Danmark. Her var en sag som man på trods af kløften mellem land og by og sociale skel kunne samles om: Had til Tyskland og oprørerne samt begejstring for den nye konge som nationens samlingspunkt. ”Den gang jeg drog afsted” gjaldede, og der blev afholdt folkemøder, altså også her i Munkebo, en julidag i 1848.

Jeg fik først kendskab til dette møde via Simon Riber Kristensen i Dalby, hvis oldefar, Kristen Larsen, gårdmand i Dalby, var en af initiativtagerne. Kristen Larsen var også en af hovedmændene bag valgmenighedsbevægelsen på Hindsholm, medlem af den grundlovgivende forsamling 1848-1849 og i 1849 kertemindekredsens første folketingsmand. Mødet blev udførligt beskrevet i ugeavisen ”Almuevennen”, og her følger først en ordret gengivelse af artiklens indledning og dernæst et resume af talernes indhold.

Jeg skal tillade mig at sige Dem lidt om en Fest vi havde derovre i Fyen, paa en bakke som kaldes Munkebo Bakke efter Byen som ligger neden for den, en af de høieste bakker i Fyen, hvorfra haves en fortryllende Udsigt over endeel af Fyen og Havet, med Sjælland og endeel af Jylland i Baggrunden. Bakkens øversete Tind er en lille Høi med en lavere liggende Knotte, hvor Talerstolen var opreist. Opad Høien, hvor der snoede sig nogle med Græs bevoksede Gange, stod henved 2000 festlig smykkede Herrer og Damer, i en Blanding mellem Landboer, som udgjorde den største Mængde, og et smukkere Syn kunne ikke sees paa denne gamle Kæmpegrav; thi det var som en Blomstervase var spiret op igjennem Kæmpegraven, for at krandsse de slumrende Kæmper i Valhal, eller ogsaa man vilde ligne den af Festfolk smykkede Høi, med Valhals Kampeleg imellem

svævende Valkyrier, over de stolte og herlige Kæmpers udødelige Bedrifter. Ved Indgangen til Bakken var opreist tvende Æresporte, omslynget med Løvværk og Blomster, hvorpaa følgende Inskripsjoner stod paa rød Grund med hvide Typer:

Gyldenaaret aabenbaret / Svæved ind i Danmarks Favn. / Herliggjøre Danmarks Navn!

Herliggjøre Folk og Konge! / Under Friheds Sol forklaret, / Lutret under Kampens Brag!

Modersmålet, Danmarks Tunge, / Juble under Kongeflag!

Denne Inskripsjon stod paa den forreste Side af Pladen over Æresporten, og paa den anden Side stod saaledes:

Op at hilse Frihedens Sol, / Glødende over hvor Konningestol! / Op de hilser kjæk Kampens Dag!

Op at stride for Danmarks Sag! / Op at stride i Nordens Aand! / Til Fostbroderaand staaer Haand i Haand! / Op toner Nordens treenige Flag / Med Gud for Danmarks retfærdige Sag!

Festen aabnedes med en herlig musik fra Kjerteminde, og et par smukke sange, forfattede af Bondekarlene Niels Hansen og Niels Danielsen, bleve afsjungne, ledsaget af Musikken under Kanon-salut.

De følgende 2 sider i artiklen er referat af de forskellige taler. Af gode grunde kan dette ikke gives her, men talerrækken indledtes af "festprædikanten", pastor Møller i Dalby, der som den eneste af talerne havde været på Sundeved og besøgt og trøstet de sårede på lazarettet efter slaget der 5. juni. Næste taler var præsten i Rynkeby, magister Viborg, dernæst skolelærer Petersen i Revninge. Så fulgte et langt indlæg fra Gårdejer Kristen Larsen, Dalby, efterfulgt af Peder Nielsen, en ung karl fra Drigstrup. Dernæst var både pastor Møller og magister Viborg på talerstolen igen, efterfulgt af husmand Rasmus Nielsen, og sidste taler var en Kaptajn, hvis navn referenten ikke havde opfattet, men som fremhævede at "Præsterne ved Armeen just ikke var saa nødvendige som man troede, da han havde set Soldaten ganske rolig i Følelsen af sin Pligts Opfyldelse mod Konge og Fædreland og at alle vore Soldater vare opdragne i Religionen, og ved at tænke herpaa kunde være rolig i Krigens Fare".

Talerne repræsenterede således flere socialgrupper, hvilket næppe var tilfældigt, da arrangørernes hensigt nok var at vise at man stod sammen som folk i krisen. Indlæggene, i datidens højstemte sprog, kredsede alle på forskellige måder om de samme emner: afskyen for hertugen og "forrædderne", begejstringen for kongen, soldaternes heltemod og ofre, Danmarks retfærdige sag, udholdenheden og sammenholdet mod den overlegne fjende, troen på Guds hjælp. Og referenten slutter sin meget lange 3 siders artikel således:

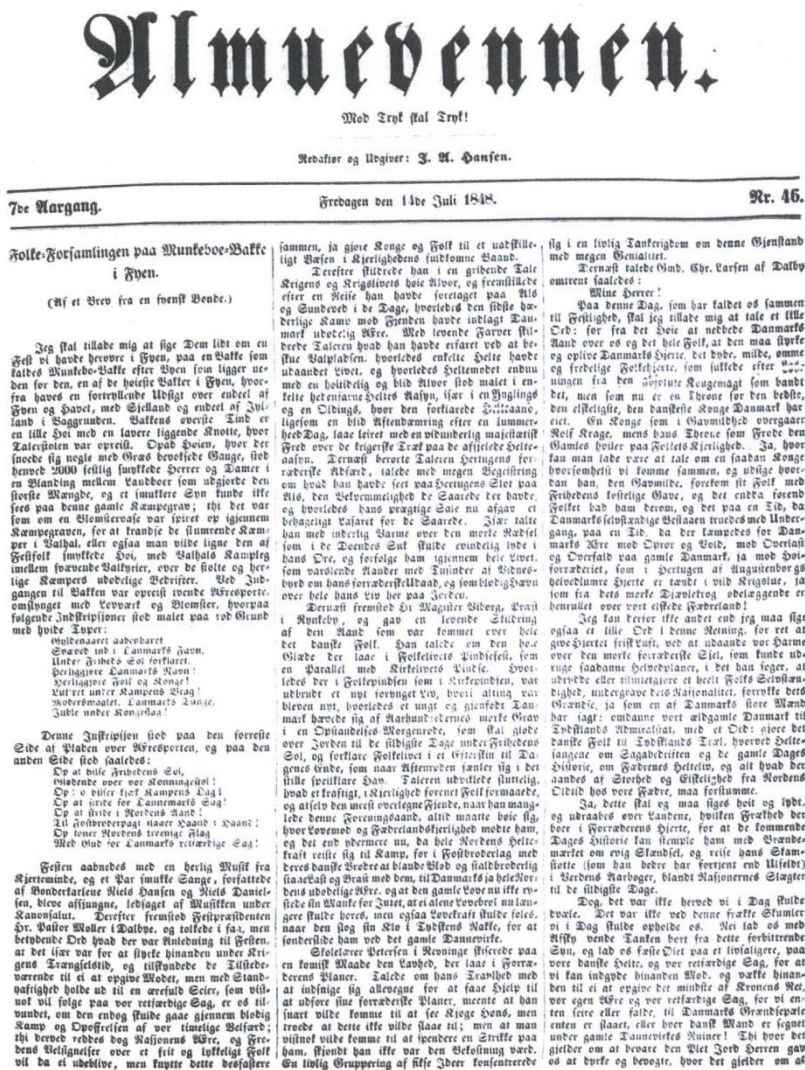
Festen endtes med Musik og Sang, og jeg ved aldrig at jeg har nogentid forladt festlige Sammenkomster mere høitidelig stemt, og det samme vidnede alle dem af Festens Deeltagere jeg talte med. Der laae noget vidunderligt rørende under en blid Alvor i denne Festlighed og jeg ville ønske at det danske Folk mere ville søge slige Festligheder end det gjør; thi det vækker og opliver, styrker og nærer Folkelivet uendeligt meget, skaber og uddanner den nationale Bevidsthed, til et Samfundsliv i Danmarks Land, sammenvokset i inderlig Fædrelandskjerlighed.,

Hvem er så referenten, som kalder sig ”jeg”? Under artiklens titel ”Folke-Forsamlingen paa Munkeboe-Bakke i Fyen” meddeles det at kilden er ”et brev fra en svensk bonde”. Om dette har sin rigtighed, kan man vel godt tvivle lidt på, for hvordan skulle en svensker kunne levere et tre sider langt detaljeret referat, for visse sprogvanskeligheder må der have været. ”Almuevennen” var en sjællandsk avis, så det giver mening at skrive ”derovre i Fyen”, men den egentlige referent var nok lokal, da vedkommende bruger det fynske ord ”knotte” om den lille forhøjning, hvor talerstolen stod. Måske har man bevidst opdigtet en ”svensk bonde”, for at understrege det skandinaviske sammenhold, hvad førnævnte inskription også viser, og faktisk var der svenske og norske frivillige i den danske hær. Under alle omstændigheder er det en forbavsende detaljeret gengivelse af talerne.

Meget tyder også på, at referenten må have været til stede, for den detaljerede beskrivelse af bakken, dengang ganske ubebygget, udsigten derfra, udsmykningen, og de rød-hvide farver på æresporten, virker ganske overbevisende. Der nævnes kun én adgang til bakken, og det var helt til 1890 markvejen fra den senere ”Svishavevej”, nu en cykel- og gangsti. Hvor folk har parkeret de sikkert mange hestevogne, må man gætte sig til. Man kan dog betvivle det fremmødte antal tilhørere, 2000 i alt, som ifgl. referenten stod på højen, formodentlig på sydsiden, et syn han lignede med ”en blomstervase spiret op igennem kæmpegraven”. Klasseforskellen træder tydeligt frem i referentens skelnen mellem ”festligt smykkede damer og herrer” og ”landboer”. Politik var dengang mændenes sag, så de må have været langt de fleste, formodentlig fra store dele af lokalområdet, og også karle, som det ses, var med. Det er jo interessant, at nogle fra denne gruppe både havde forfattet de afsungne lejlighedssange og også var repræsenteret blandt talerne; det er dog tvivlsomt om de selv havde skrevet dem. Men hvis de havde forhåbninger om at tjenestefolk ville få stemmeret i den kommende grundlov, blev de skuffede. De måtte, ligesom kvinderne, vente til 1915.

Mødedatoen er ikke nævnt, men det må have været en søndag, som var eneste fridag, også på gårdene, selv om nogle ting skulle passes, men juli var ikke en af landbrugets travle perioder. Det er vanskeligt at gætte sig til mødets varighed, men otte taler må have taget tid. Mad og øl har man utvivlsomt medbragt, og i lyset af den seneste tids problem med en nødvendig facilitet deroppe, kan man kun forestille sig hvordan så mange mennesker har klaret de nødvendige ærinder.

Historien er fuld af overraskelser. Der er jo beskrivelser af folkemøder på bakken fra begyndelsen af 1900-tallet, men et refereret møde allerede i 1848 med så mange deltagere, er virkelig spændende nyt. Under enevælden var der ikke forsamlingsfrihed, så mødet er med stor sandsynlighed det første af sin art på Munkebo Bakke og indledning til en tradition.

Forsiden af avisen "Almuevennen" med 3 siders referat

af mødet på Munkebo Bakke. Bladet, som udkom fra 1842-56 blev introduceret af fhv. skomager J.A. Hansen som et

ugentligt organ for den sjællandske bondebevægelse, og indeholdt politisk oplysning og agitation for reformer af landbolovgivning og senere også for liberale forfatningskrav.